

KS. KAROL LITAWA

UNIwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

KAROL.LITAWA@UPJP2.EDU.PL

ORCID: 0000-0002-6365-8972

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2025.004>

TEOLOGIA PIEŚNI DO NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU*

Abstrakt. Teologiczny wymiar pieśni do Najświętszego Sakramentu odnosi się do jednej z największych prawd nauki Kościoła. Realna obecność Chrystusa pod postacią chleba i wina, która dokonuje się podczas każdej Eucharystii, kontynuowana jest w tajemnicy adoracji Jego Ciała. Pierwsze tysiąclecie historii chrześcijaństwa nie skupiało uwagi na kulcie adoracyjnym Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramencie. Dopiero w drugim tysiącleciu, poczynając od teologicznej dyskusji i refleksji nad realną obecnością Chrystusa w Eucharystii, przez eucharystyczne cuda, i kult Bożego Ciała, po orzeczenia poszczególnych soborów, tradycja adoracji Najświętszego Sakramentu stała się powszechnym zwyczajem Kościoła. Jedną z form zgłębiania tajemnicy obecności Chrystusa w Eucharystii i kulcie poza nią, są pieśni eucharystyczne, które uwielbiają Boga i pomagają wiernym odkrywać to wielkie misterium.

Słowa kluczowe: Eucharystia, Najświętszy Sakrament, kult eucharystyczny, adoracja, pieśni eucharystyczne.

Abstract. The Theology of Songs to the Blessed Sacrament. The theological dimension of the hymns to the Blessed Sacrament highlights one of the Church's most pro-

* Artykuł powstał w ramach projektu: „Tradycyjne melodie kościelne z perspektywy akompaniamentu organowego” realizowanego w ramach programu „Społeczna Odpowiedzialność Nauki” finansowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, nr SONP/SP/564101/2022, realizacja – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie w latach 2022–2024.

found teachings. The real presence of Christ under the appearances of bread and wine initiated during the Eucharist continues in the mystery of adoration of His Body. It should be noted that adoration of the Blessed Sacrament did not hold a central place in the first millennium of the Christian era; it only became a widespread practice in the second millennium within the Latin Church. This shift was influenced by theological debates and reflections on Christ's real presence in the Eucharist, further reinforced by Eucharistic miracles, the Feast of Corpus Christi, and doctrinal affirmations by Church councils. Among the practices that explore the mystery of Christ's presence both in the Eucharist and outside of Mass are Eucharistic hymns, which glorify God and help the faithful deepen their understanding of this great mystery.

Keywords: Eucharist, Blessed Sacrament, adoration, Eucharistic hymns.

WSTĘP

Tradycyjne pieśni do Najświętszego Sakramentu w najnowszej edycji *Śpiewnika kościelnego* ks. Jana Siedleckiego zostały zawarte w rozdziale: „Pieśni eucharystyczne”¹. Ich kunszt literacko-teologiczny zakorzeniony jest zarówno w bogactwie języka polskiego, jak i w teologicznych treściach odnoszących się do najważniejszych i jednocześnie najbardziej głębokich prawd wiary chrześcijańskiej. Próba podjęcia w niniejszym artykule teologicznej refleksji nad wybranymi pieśniami do Najświętszego Sakramentu pozwoli ukazać to piękno, zwłaszcza ich teologiczny wymiar i znaczenie dla współczesnych wierzących. Ich walor teologiczno-literacki nie ogranicza się jedynie do wymiaru historyczno-artystycznego czy tekstualnego, ale stanowi modlitwę Kościoła skierowaną do Boga obecnego w Eucharystii, zwłaszcza w jej przedłużeniu i kulcie adoracyjnym.

Poniższy artykuł uwzględnia dwa podstawowe wymiary pieśni do Najświętszego Sakramentu. Pierwsza część będzie odnosiła się do źródeł i początków kultu adoracji Najświętszego Sakramentu, druga natomiast będzie próbą teologicznej refleksji nad wybranymi pieśniami, stanowiącymi integralną część tej formy aktu liturgicznego.

¹ Jan Siedlecki, *Śpiewnik kościelny* (Kraków: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, 2021), 341–410.

1. U ŹRÓDEŁ KULTU NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU

Źródeł kultu Najświętszego Sakramentu należy poszukiwać w tajemnicy paschalnej Jezusa Chrystusa, o czym świadczy Konstytucja o liturgii świętej „*Sacrosanctum Concilium*”:

Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczery, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy – Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napęlnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały².

Pierwszym źródłem Eucharystii jest zatem Ostatnia Wieczerza i ustanowienie sakramentu zawarte w czterech ewangelicznych opisach ustanowienia, zawierających słowa konsekracji: Mk 14, 22–24; Mt 26, 26–28; Łk 22, 19–20 i 1 Kor 11, 23–25. Wydarzenie z Wieczernika, oparte na rytualnej uczcie żydowskiej, stało się początkiem nowego obrzędu Eucharystii, podczas której dokonuje się realna przemiana chleba i wina w Ciała i Krew Chrystusa:

Celebrując Ostatnią Wieczерę z Apostołami podczas uczty paschalnej, Jezus wypełnił w sposób ostateczny Paschę żydowską. Istotnie, przejście Jezusa do Ojca przez śmierć i zmartwychwstanie jest uprzedzane podczas Ostatniej Wieczery i celebrowane w Eucharystii, która wypełnia Paschę żydowską i uprzedza ostateczną Paschę Kościoła w chwale Królestwa³.

W epoce patrystycznej Eucharystia i jej celebracja, czyli realna obecność i sakrament wzajemnie się nie wykluczały. Ojcowie Kościoła dochowy-

² Sobór Watykański II, „Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*,” nr 47, w *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje* (Poznań: Pallottinum, 2002), 60.

³ *Katechizm Kościoła Katolickiego* (Poznań: Pallottinum, 2002), nr 1340 (dalej KKK).

wali wierności Bożemu Objawieniu, interpretując istotę Eucharystii w zależności od szkoły lub tradycji teologicznej, którą zapoczątkowali, bądź do której należeli⁴. Podkreślali, że jest ona znakiem symbolicznym i przyczyną sprawczą jedności Kościoła, rozróżniając jej dwa aspekty – ofiary i uczty, koncentrując szczególną uwagę na uobecnionej w tym sakramencie ofiary Chrystusa na krzyżu⁵. Ofiara nowego kultu zastępuje ofiary starotestamentalne i dokonuje się w „Duchu i prawdzie” (J 4,21; 23). Ojcowie Kościoła, interpretując wydarzenia z Wieczernika, mękę i śmierć Chrystusa na krzyżu oraz Jego chwalebne zmartwychwstanie kształtują „teologię liturgiczną” Eucharystii⁶. Można zatem stwierdzić, że w epoce patrystycznej, wiernej tradycji Pisma Świętego, rzeczywistość i sakrament ściśle są ze sobą połączone i wzajemnie się uzupełniają. Polaryzację tych dwóch stanowisk przyniosły dopiero spory i dyskusje dotyczące realnej obecności Chrystusa w Eucharystii rozwijające się w IX i XI wieku.

1.1. ŚREDNIOWIECZNY SPÓR O EUCHARYSTIĘ

W IX wieku rozgorzał pierwszy „spór o Eucharystię”, którego namiętne kontrowersje w teologii trwały przez siedem kolejnych wieków, a zainicjowały go poglądy trzech teologów: Paschazjusza Radberta, Ratramna i Berengariusza⁷. Paschazjusz Radbert († 859) opat Corbie w traktacie *De corpore et sanguine Domini*⁸ przedstawił koncepcję, według której Ciało i Krew Chrystusa w Eucharystii jest tym samym historycznym Jezusem, tożsamym z Jezusem umęczonym, ukrzyżowanym i zmartwychwstałym⁹. Zatem stwierdzając fizyczną tożsamość chleba/kielicha eucharystycznego z naturalnym ciałem/krwią, Radbert uznał konsekrację za zmianę w po-

⁴ Zob. Mauro Gagliardi, *Wprowadzenie do tajemnicy Eucharystii. Doktryna, liturgia, pobożność*, tłum. W. Szymona (Kraków: Wydawnictwo Ikona, 2017), 167.

⁵ Zob. Gagliardi, *Wprowadzenie do tajemnicy Eucharystii*, 167.

⁶ Zob. Gagliardi, *Wprowadzenie do tajemnicy Eucharystii*, 168.

⁷ Zob. Cesare Giraudo, *Traktat o Eucharystii. Wprowadzenie w misterium*, tłum. W. Szymona (Kraków: Wydawnictwo M, 2019), 420.

⁸ Paschasio Radberto, „De corpore et sanguine Domini,” wyd. B. Paulus, w *Corpus Christianorum: Continuatio Mediaevalis* 16 (Turnhout: Brepols, 1969).

⁹ Zob. Paschasio Radberto, „De corpore et sanguine Domini,” 4, 16, 30.

rzędu fizycznym i w ten sposób człowiek przystępujący do Komunii przyjmował Jego Boską substancję¹⁰.

Przeciwny pogląd względem teorii swego opata głosił mnich Ratramnus († 868)¹¹, prezentując realizm symboliczny. W dziele o takim samym tytule odpowiedział na wątpliwości króla Karola Łysego (†877):

Niech Wasz Majestat, Najdostojniejszy Władco, zwróci uwagę na fakt, że na podstawie Pisma i twierdzeń świętych ojców wykazano z całą oczywistością, że chleb nazywany ciałem Chrystusa i kielich nazywany krwią Chrystusa są *figurą od momentu, w którym stały się sakramentem (figura sit, quia mysterium)*; a poza tym nie mała jest różnica (*non parva differentia sit*) między ciałem, które istnieje przez sakrament (*per mysterium*), i ciałem, które cierpiało, zostało pogrzebane i zmartwychwstało.

[...] Tego, co mówimy, nie należy jednak rozumieć w tym sensie, że w tajemnicy sakramentu (*in mysterio sacramenti*) wierni nie przyjmują ciała i krwi Pana, bo wiara przyjmuje nie to, co widzi oko, lecz to, w co wierzy¹².

Ratramn zatem twierdził, że ciało eucharystyczne różni się od ciała historycznego Chrystusa. W momencie konsekracji dokonuje się *mutamento figurativo* (zmiana symboliczna), czyli symboliczno-sakramentalna, darów, dlatego chleb i wino, zwane ciałem i krwią Chrystusa, pozostają jedynie sakramentalna figurą historycznego ciała Pana¹³.

Teorię Ratramna podważył kolejny uczony, mistrz szkoły katedralnej w Tours – Berengariusz († 1088)¹⁴. Rozdzielił on i przeciwstawił sobie dwa pojęcia, zaczerpnięte z filozofii greckiej: prawdę – rzeczywistość oraz obraz – symbol – figurę¹⁵. Berengariusz, kwestionując również doktrynę Paschazjusza Radberta, uważał, że znak lub symbol nie mogły jednocześnie

¹⁰ Zob. Giraudo, *Traktat o Eucharystii*, 426.

¹¹ Obydwaj byli mnichami w opactwie benedyktyńskim w Corbie, w północnej Francji, którzy dedykowali swe pismo królowi Karolowi Łysemu (zob. Giraudo, *Traktat o Eucharystii*, 426).

¹² Ratramn, „De corpore et sanguine Domini,” w Ratramnus, *De corpore et sanguine Domini. Texte établi d'après les manuscrits et notice bibliographique*, red. J. N. Bakhuizen van den Brink (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1954), 97, 59; 101, 60.

¹³ Zob. Giraudo, *Traktat o Eucharystii*, 427.

¹⁴ Zob. Giraudo, *Traktat o Eucharystii*, 428.

¹⁵ Zob. Giraudo, *Traktat o Eucharystii*, 428–435.

być tożsame (identyczne) z rzeczą, którą prezentowały. Dlatego Eucharystia – znak obecności i działania Chrystusa – jest jednocześnie czymś różnym od Niego Samego, a pod postaciami eucharystycznymi nie jest obecne to samo ciało Jezusa, które narodziło się z Dziewicy¹⁶. W związku z powyższym, w Eucharystii – symbolu nie dokonuje się jego zdaniem realna przemiana, czyli Msza św. jest tylko symboliczną ofiarą, jedynie wspomnieniem.

Naukę Berengariusza i jego zwolenników Kościół oficjalnie odrzucił kilkakrotnie jeszcze za jego życia i zmusił go w 1079¹⁷ do odwołania tych tez i złożenia swoistego „eucharystycznego wyznania wiary”, w którym potwierdził, że po konsekracji Ciało i Krew Chrystusa są rzeczywiście, fizycznie i nie tylko sakramentalnie dotykalne i rozdzielane przez kapłanów¹⁸. Ponieważ skrajni przeciwnicy Berengariusza głosili naukę sięgającą również absurdu – prymitywnego realizmu, powstała potrzeba jasnego sformułowania nauki o rzeczywistości Eucharystii, którą przygotowywali jeszcze w wiekach XI–XIII wybitni uczeni: Lanfranc, Piotr Lombard, Wilhelm z Auxerre i inni¹⁹.

¹⁶ Zob. Giraudo, *Traktat o Eucharystii*, 428–435. Zob. Gagliardi, *Wprowadzenie do tajemnicy Eucharystii*, 180.

¹⁷ Na synodzie w Rzymie wyznał: „Ja, Berengariusz, sercem wierzę i ustami wyznaję, że chleb i wino, które są na ołtarzu, przez tajemnicę świętej modlitwy i przez słowa zbawiciela naszego substancjalnie zostają przemienione w prawdziwe, właściwe i ożywiające ciało oraz krew Jezusa Chrystusa Pana naszego, że po konsekracji są prawdziwym ciałem Chrystusowym, które – zrodzone z Dziewicy i ofiarowane dla zbawienia świata – wisiało na krzyżu oraz zajmuje miejsce po prawicy Ojca i (jest) prawdziwą krwią Chrystusową, która z boku Jego wypłynęła. Ta obecność jest nie tylko symboliczna i przez moc sakramentu, ale we właściwościach natury i prawdziwości substancji [...]” [*Breviarium Fidei, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa (Poznań: Wydawnictwo św. Wojciecha, 2007), n. 279].

¹⁸ Zob. Nathan Mitchell, Nicola Bux, „Il culto eucaristico,” w *Scienza Liturgica. Manuale di Liturgia*, t. 3: *L'Eucaristia*, red. A. J. Chupungco (Casale Monferrato: Piemme, 1999), 287.

¹⁹ Zob. Gagliardi, *Wprowadzenie do tajemnicy Eucharystii*, 181–183.

1.2. SOBÓR LATERAŃSKI IV I ŚW. TOMASZ Z AKWINU

Oficjalnie naukę powyższych średniowiecznych teologów zatwierdzi Sobór Laterański IV w 1215 roku, którego orzeczenia broniły zarówno realizmu obecności Chrystusa, jak i jego misterium obecności sakramentalnej²⁰.

Święty Tomasz z Akwinu († 1274) w *Summie teologii* użył argumentów metafizycznych uzupełniając naukę o obecności Chrystusa w chlebie i winie. Podjął on m.in. problem sakramentalności Eucharystii, materii i formy eucharystycznej oraz obecności, czyli sposobu uobecniania się Chrystusa w Eucharystii, transsubstancjacji (*transsubstantiatio* – przeistoczenie), działania zbawczego, Komunii i ewentualnych przeszkodach w jej przyjmowaniu, szafarza i samego obrzędu Mszy Świętej. O przemianie dokonującej się podczas Eucharystii twierdził:

W tym sakramencie jest prawdziwe ciało Chrystusa: że nie zaczęło ono tam istnieć przez ruch lokalny, bo jak zostało stwierdzone, nie jest ono tam jako byt umiejscowiony w przestrzeni. Musimy więc uznać, że istnienie jego w Eucharystii zostało zapoczątkowane przez przemianę w to ciało substancji chleba. [...] I to dzieje się mocą Boga w sakramencie Eucharystii. Cała substancja chleba zostaje przemieniona w całą substancję Chrystusowego ciała, a cała substancja wina w całą substancję Chrystusowej krwi. Więc nie jest tylko zmiana formy, lecz przemiana substancji. I nie stanowi jakiegś odmiany ruchu przyrodzonego, nadając jej nazwę właściwą możemy mówić o przeistoczeniu²¹.

1.3. BOŻE CIAŁO

Jednym z owoców średniowiecznych sporów teologicznych było wprowadzenie do liturgii Eucharystii rytu podniesienia, w czasie którego kapłan ukazywał wiernym Ciało Pańskie. Od synodu paryskiego w 1210 roku, który wprowadził ryt wysokiego podniesienia hostii po konsekracji –

²⁰ Zob. Dariusz Ławik, „Wpływ koncepcji obecności Jezusa w Eucharystii na kształtowanie się nauki reformatorów o Wieczery Pańskiej,” *Studia Gdańskie* 44 (2019): 139.

²¹ Za Max Thurian, *O Eucharystii i modlitwie* (Kraków: Znak, 1987), 56.

„uti possit ab omnibus videri”, w ciągu dwóch stuleci zwyczaj ten rozprzestrzenił się na całą Europę, a dla wiernych stał się kluczowym momentem Mszy Świętej²².

Ponadto kult Eucharystii i Najświętszego Sakramentu rozwinął się szczególnie w pobożności ludowej, po udokumentowanych „cudach eucharystycznych”, np. we włoskim mieście Bolsena²³.

Czynniki te sprawiły, że kult Ciała i Krwi Chrystusa począł się rozwijać w całej chrześcijańskiej Europie, a jego szczególnym aktem stała się adoracja Najświętszego Sakramentu, który zaczęto wystawiać w monstrancji.

Kolejnym etapem rozwijającej się w późnym średniowieczu pobożności adoracyjnej było ustanowienie uroczystości Bożego Ciała przez papieża Urbana IV w 1264 roku bullą *Transiturus*²⁴. Początków tego święta należy poszukiwać w objawieniach przeoryszy zakonu augustianek w Mont Cornillon św. Julianny rozpoczęte w 1209 roku dotyczące ustanowienia święta ku czci Najświętszego Sakramentu²⁵. Rychła śmierć Urbana IV spowodowała, iż święto ku czci Bożego Ciała zostało przyjęte tylko w niektórych zakonach oraz diecezjach niemieckich i francuskich²⁶. Już w drugiej połowie XIII wieku wprowadzono w wielu miejscach zwyczaj odbywania procesji eucharystycznej²⁷. Teologiczny wymiar tego kultu został przypomniany w trakcie soboru w Vienne (1311–1312) i ostatecznie, mocą dekretu papieża Jana XXII z 1316 roku, oficjalnie wprowadzono procesje z Najświętszym Sakramentem²⁸.

W Polsce uroczystość Bożego Ciała po raz pierwszy odbyła się w 1320 roku w Krakowie z inicjatywy biskupa Nankera, który wydał sta-

²² Zob. Josef Andreas Jungmann, *Missarum Sollemnia. Origini, liturgia, storia e teologia della Messa romana*, tłum. Benedettine del Monastero di S. Paolo in Sorrento (Milano: Ancora, 2004), 159–160.

²³ Zob. Władysław Nowak, „Odnowa kultu eucharystycznego w Kościele a sanktuaria eucharystyczne na Warmii przed Soborem Trydenckim,” *Liturgia Sacra* 12/1 (2011): 26.

²⁴ Zob. Nowak, „Odnowa kultu eucharystycznego w Kościele,” 25.

²⁵ Zob. Janusz Hochleitner, „Boże Ciała w tradycji i zwyczajach ludowych (na przykładzie diecezji warmińskiej w okresie potrydenckim),” *Studia Elbląskie* 5 (2003): 78.

²⁶ Zob. Hochleitner, „Boże Ciała w tradycji i zwyczajach ludowych,” 78.

²⁷ Zob. Adam Durak, *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa* (Kraków: Poligrafia Salezjańska, 1999), 115.

²⁸ Zob. Hochleitner, „Boże Ciała w tradycji i zwyczajach ludowych,” 78.

tut „De veneratione corporis Christi capitulum”, wprowadzający do liturgii święto Bożego Ciała²⁹.

1.4. SOBÓR TRYDENCKI (1545–1563) – SOBÓR WATYKAŃSKI II (1962–1965)

Ojcowie Soboru Trydenckiego uporządkowali scholastyczną naukę o Eucharystii i w „Dekrecie o Najświętszym Sakramencie”, w rozdziale IV, orzekli:

Transsubstancjacja (czyli przeistoczenie) – ponieważ zaś Chrystus, nasz Odkupiciel, powiedział, że to co podawał pod postacią chleba jest prawdziwie Jego ciałem (przeto) zawsze było w Kościele Bożym to przekonanie, które dziś na nowo Święty Sobór wyraża, że przez konsekrację chleba i wina dokonywa się przemiana całej substancji chleba w substancję ciała Chrystusa, Pana naszego, i całej substancji wina w substancję Jego krwi. Tę przemianę trafnie i właściwie nazwał święty katolicki Kościół przeistoczeniem (kan. 2)³⁰.

Zgodnie z dekretem transsubstancjacja jest przemianą substancji chleba i wina w substancję Ciała i Krwi, gdzie przypadłości, czyli smak, zapach, kolor i ciężar pozostają te same i nie zmienione³¹. Stanowisko i orzeczenie teologiczne Soboru Trydenckiego na temat Eucharystii zostało poparte wypowiedziami kolejnych soborów, włącznie z Soborem Watykańskim II, oraz wypowiedziami ostatnich papieży³². Syntezą aktualnej wypowiedzi Kościoła na temat realnej obecności Chrystusa w Najświętszym Sakramencie jest wykładnia zawarta w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*:

Sposób obecności Chrystusa pod postaciami eucharystycznymi jest wyjątkowy. Stawia to Eucharystię ponad wszystkimi sakramentami i czyni z niej „jakby doskonałość życia duchowego i cel, do którego zmierzają wszystkie sakramenty” (św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, III, 73, 3). W Naj-

²⁹ Zob. Hochleitner, „Boże Ciał w tradycji i zwyczajach ludowych,” 78.

³⁰ Breviarium Fidei, *Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, nr 292.

³¹ Zob. Ławik, „Wpływ koncepcji obecności Jezusa w Eucharystii,” 140.

³² Zob. Ławik, „Wpływ koncepcji obecności Jezusa w Eucharystii,” 141.

świętszym Sakramencie Eucharystii „są zawarte prawdziwie, rzeczywiście i substancjalnie Ciało i Krew wraz z duszą i Bóstwem Pana naszego Jezusa Chrystusa, a więc cały Chrystus” (Sobór Trydencki: DS 1651). „Ta obecność nazywa się «rzeczywistą» nie z racji wyłączności, jakby inne nie były «rzeczywiste», ale przede wszystkim dlatego, że jest substancjalna i przez nią uobecnia się cały Chrystus, Bóg i człowiek” (Paweł VI, enc. *Mysterium fidei*)³³.

Owocem Eucharystii jest zatem stała obecność Chrystusa w Najświętszym Sakramencie w tabernakulum. Szczególnym wyrazem ukazania tej obecności jest wystawienie i adoracja Najświętszego Sakramentu.

2. TEOLOGICZNY WYMIAR PIEŚNI DO NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU

Dokumenty Soboru Watykańskiego II, szczególnie *Katechizm Kościoła Katolickiego* podkreślają wyjątkowy walor adoracji Najświętszego Sakramentu, związany ściśle z celebracją Eucharystii:

Jezusowi utajonemu w Najświętszym Sakramencie ołtarza należy się z naszej strony pamięć, miłość, cześć i uwielbienie. Mówi o tym Katechizm Kościoła Katolickiego: „Ponieważ w sakramencie Ołtarza obecny jest sam Chrystus, należy Go czcić kultem adoracji. Nawiedzenie Najświętszego Sakramentu jest dowodem wdzięczności, poręką miłości i obowiązkiem należnej czci względem Chrystusa Pana³⁴.

Natomiast specjalnie wydana księga liturgiczna zawierająca m.in. obrzędy związane z wystawieniem Najświętszego Sakramentu: *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*³⁵, zawiera następującą adnotację:

³³ KKK, nr 1374.

³⁴ KKK, nr 1418.

³⁵ *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą* (Katowice: Księgarnia św. Jacka, 2020).

Podczas wystawienia należy modlitwy, śpiewy i czytania ułożyć tak, by adorujący wierni skupiali swoją uwagę na Chrystusie Panu. [...] W pewnych zaś momentach dobrze jest zachować święte milczenie³⁶.

Podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu wykonuje się zatem odpowiednie śpiewy, których historia i treść ukazują bogactwo teologiczne wyznawanej przez nie wiary ludu Bożego.

Wybrane pieśni do Najświętszego Sakramentu zostały uporządkowane w porządku alfabetycznym. Pieśń: *Bądź pochwalon na wieki*³⁷ zainspirowana hymnem (Pieśń XXV) renesansowego mistrza Jana Kochanowskiego: „Czego chcesz od nas Panie”, napisanym sylabicznym trzynastozgłoskowcem, napisanym najprawdopodobniej około 1558 roku³⁸. Zwrotki: 1, 2 i 5 są zaczerpnięte bezpośrednio z hymnu Jana z Czarnolasu i stanowią pieśń pochwalną Boga Stwórcy, będącego Panem świata, harmonii i ładu. Zwrotki trzecia i czwarta wprost odnoszą się do Boga obecnego w Najświętszym Sakramencie, tego samego, który przed wiekami stworzył niebo i ziemię. Pomimo iż w tekście pieśni nie pojawia się bezpośrednio Osoba Chrystusa, to jednak Jego obecność w „Boskim Sakramencie” ukazuje tajemnicę Trójcy Świętej. Człowiek natomiast, w słowach pieśni, wyraża pragnienie nieustannego czuwania ze strony Boga utajonego w Najświętszym Sakramencie i zachowania go od głodu, choroby, wojny³⁹.

Kolejna pieśń: *Chwal, Syjonie, Zbawiciela*⁴⁰ jest polską wersją sekwencji na Boże Ciało *Lauda Sion Salvatorem*, której autorstwo przypisy-

³⁶ *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*, nr 71.

³⁷ 1. Bądź pochwalon na wieki nieśmiertelny Panie, / Twoja łaska i miłość nigdy nie ustanie. / 2. Tyś Pan wszystkiego świata, Tyś niebo zbudował / i złotymi gwiazdami ślicznie uhaftował. / 3. Ten sam jesteś tu z nami w Boskim Sakramencie, / my się Tobie kłaniamy, Bogu, w tym momencie. / 4. Dziwimy się niezmiernie, żeś Pan takiej mocy, / a tu mieszkasz pokornie z nami, we dnie, w nocy. / 5. Chowaj nas, póki raczysz, na tej niskiej ziemi, / jednak zawsze niech będziemy pod skrzydłami Twymi. / 6. Głodu, moru i wojny nie dopuszczaj na nas, / dajże nam pocieszenie, daj nam spokojny czas (Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 341–342).

³⁸ Roman Mazurkiewicz, „Do genezy hymnu Jana Kochanowskiego *Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary...*”, *Ruch Literacki* 4/5 (1990): 293–308.

³⁹ Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 341–342.

⁴⁰ 1. Chwal, Syjonie, Zbawiciela, / chwal hymnami wśród wesela, / Wodza i Pasterza rzesz! / Ile zdołasz, sław Go śmiało, / bo przewyższa wszystko chwałą, / co wyśpiewać

wane jest św. Tomaszowi z Akwinu (+ 1274)⁴¹. Według badań źródłowych zachowały się do dziś 53 wersje sekwencji *Lauda Sion*⁴². Sekwencje, których początki sięgają IX wieku stanowią neogregoriańskie formy muzyczne i zajmują czołowe miejsce wśród średniowiecznej poezji łacińskiej⁴³. Natomiast apogeum twórczości sekwencyjnej nastąpiło w epoce przedtrydenckiej. W wydanym po Soborze Trydenckim – w 1570 roku Mszałe Piusa V, zostały zamieszczone jedynie cztery sekwencje: *Victimae paschali laudes* na Wielkanoc, *Veni, Sancte Spiritus* na Zesłanie Ducha Świętego, *Lauda Sion* na uroczystość Ciała i Krwi Chrystusa, oraz *Dies irae* za zmarłych⁴⁴. Sekwencja *Chwał, Syjonie, Zbawiciela* wyraża uwielbienie Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie i głęboką tajemnicę realnej przemiany chleba w Ciał Chrystusa i wina w Jego Krew. Źródło transsubstancjacji dokonanej podczas Ostatniej Wieczerzy, które zawiera autor pieśni w trzeciej zwrotce, osiąga swój szczyt w teologii wyrażonej w zwrotce czwartej: „Dogmat dan jest do wierzenia, że się w Ciał chleb przemienia, / wino zaś w Najświętszą Krew!”. Natomiast w piątej strofie jest mowa bezpośrednio o realnej obecności Chrystusa w Najświętszym Sakramencie: „Ciał strawą, Krew napojem w obu znakach z Bóstwem swoim Chrystus cały mieszka żyw!”.

Następny przykład pieśni do Najświętszego Sakramentu brzmi: *Chwalmy niewysłowiony*⁴⁵. Ta XVIII-wieczna pieśń polska, ku czci Naj-

pieśnią chcesz! / 2. Chwały przedmiot nad podziwy, / Chleb żyjących, pokarm żywy, / dzisiaj się przedkłada nam! / Chleb ten za wieczerzy stołem / Chrystus, łamiąc z braćmi społem, / apostołom dał go sam! / 3. Co Pan czynił przy wieczerzy, / wskazał, że i nam należy / spełniać dla pamięci Nań! / Pouczeni tą ustawą, / chleb i wino na bezkrawawą / odkupienia święcim dań! / 4. Dogmat dan jest do wierzenia, / że się w Ciał chleb przemienia, / wino zaś w Najświętszą Krew! / Gdzie zmysł darmo dojść się stara, / serca żywa krzepi wiara, / porządkowi rzeczy wbrew! 5. Pod odmiennych szat figurą / w znakach różny, nie naturą, / kryje się tajemnic dziw! / Ciał strawą, Krew napojem / w obu znakach z Bóstwem swoim / Chrystus cały mieszka żyw! (Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 344–345).

⁴¹ Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 344.

⁴² Zob. Piotr Wiśniewski, „Sekwencje mszalne – jedna z klasycznych form śpiewów postgregoriańskich,” *Teologia i Człowiek* 20 (2012): 152.

⁴³ Zob. Ireneusz Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła* (Lublin: Polihymnia, 2000), 324.

⁴⁴ Zob. Wiśniewski, „Sekwencje mszalne,” 145. Zob. Mieczysław Bochyński, „Zasób sekwencji mszału z Kraśnika z przełomu XIV/XV i XV/XVI wieku,” *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 47 (1983): 185.

⁴⁵ 1. Chwalmy niewysłowiony Sakrament uwielbiony, który Jezus tu zostawił, nam

świętszego Sakramentu wyraża zachętę skierowaną do wspólnoty wiernych o udział w wychwalaniu Chrystusa obecnego w tym Sakramencie – „dla obrony” człowieka. Wyrazem wdzięczności ze strony Boga wobec człowieka godnie przyjmującego Chrystusa w Komunii świętej jest obfitość łask: „da łask niemało”.

Pieśń *Gdzież jest Jezus*⁴⁶ wyraża tęsknotę człowieka za umiłowanym Zbawicielem – Jezusem, który wierzy w Jego pocieszenie i uzdrowienie z żalu, jaki dotyka śmiertelnika. To pragnienie Chrystusa przepelnione jest żarliwym wołaniem udręczonego człowieka, dla którego jedyną nadzieją jest utajony w „Przenajświętszym Sakramencie”. Autor pieśni nawiązuje w ostatniej zwrotce do biblijnego obrazu Jezusa – „źródła wody żywej” (por. J 4,1–15; 7,37–44), z którego człowiek czerpie pokrzepienie i „ochłodę dla duszy”. Ostatecznym aktem ze strony człowieka jest całkowite powierzenie swojego serca Chrystusowi: „W sercu zamieszkaj na stałe, weź je dla siebie całe”.

Staropolska XVII-wieczna pieśń do Najświętszego Sakramentu, której kompozytorem jest Stanisław Moniuszko († 1872)⁴⁷: *Idzie, idzie Bóg prawdziwy*⁴⁸ to jeden z najbardziej znanych i chętnie śpiewanych utworów

dla obrony. / 2. Ta Krew Jego i Ciało dobrem wielkim się stało; gdy Go godnie przyjmujemy, da łask niemało. / 3. Niech Cię uczci lud wierny, Boże pociech niezmierny! W czasie głodu, moru, wojny bądź miłosierny. / 4. Pobłogosław, gdy Ciebie prosim, najświętszy Chlebie; ulecz, ratuj, broń i zasil w każdej potrzebie. / 5. Rozum, wolę dajemy, serca ofiarujemy; o nasz Jezu, Zbawicielu, kochać Cię chcemy! (J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, dz. cyt., s. 345–356).

⁴⁶ 1. Gdzież jest Jezus, ma pociecha, mój najmiłszy Zbawiciel? / Gdzież jest ma największa radość, duszy mej Pocieszyciel? / Dusza moja jest strapiona, / wielkim żalem obciążona. / Gdzież jest mój najmiłszy Jezus? / W Nim będzie uzdrowiona. / 2. Sercem całym pragnę Ciebie, o najdroższy Jezusie! / W utrapieniu jakby w niebie, gdy jestem z Tobą, Chrystusie. / Bez Ciebie wytrwać nie zdołam, / do Ciebie jak chory wołam: / „Przyjdź, o Twoją pomoc błagam; / oddaję Ci się cały!”. / 3. Przyjdź do serca w tym momencie, o najmiłszy Jezusie! / W Przenajświętszym Sakramencie, Tyś pociecha mej duszy! / Tyś tu źródłem żywej wody, / danym duszy dla ochłody. / W sercu zamieszkaj na stałe, / weź je dla siebie całe (<https://akompaniament.upjp2.edu.pl/do-najswietszego-sakramentu>. Dostęp: 05.06.2024 r.).

⁴⁷ Zob. Witold Zalewski, „Polska twórczość organowa zainspirowana pieśnią kościelną w liturgii Kościoła rzymskokatolickiego, cz. I,” *Pro Musica Sacra* 12 (2014): 172.

⁴⁸ 1. Idzie, idzie Bóg prawdziwy, / idzie Sędzia sprawiedliwy: / Ref.: Stańmy wszyscy pięknym kołem, / i uderzmy przed Nim czołem! / 2. Idzie, idzie Bóg łaskawy, / idzie Twórca wszech prawy: / Ref.: Stańmy wszyscy pięknym kołem, / i uderzmy przed Nim czo-

muzycznych, umieszczony w najnowszym wydaniu śpiewnika ks. J. Siedleckiego, podobnie jak poprzednie śpiewy do Najświętszego Sakramentu, w rozdziale: „Pieśni eucharystyczne”⁴⁹. Tekst tej pieśni stanowi katechezę dotyczącą Bożych przymiotów. Jest On nazwany Bogiem prawdziwym, który osądza człowieka kierując się prawdą. Wydawać by się mogło, że został tu ukazany obraz surowego sędziego, jednak już w drugiej zwrotce autor pieśni podkreśla przymiot łaskawości Boga-Stwórcy, który obdarza ludzi swą łaską. Stwórca jest Królem „przemocnym”, który nie pozostawia człowieka, lecz panuje nad całym stworzeniem i jest „Światłością wieczną” oraz „Mocą przedwieczną” czuwającą i kierującą wszechświatem. Pieśń ukazuje jednocześnie teologiczną głębię przychodzącego Boga, który w Eucharystii staje się Ciałem i Krwią dla zbawienia człowieka, oraz zawiera eschatologiczny wymiar oczekiwania na łaskawego Sędziego – „miłego Pana”, czyli kochającego Zbawcę.

Kolejna pieśń do Najświętszego Sakramentu: *Jezu, Królu najwdzięczniejszy*⁵⁰ została zawarta w śpiewniku ks. J. Siedleckiego w rozdziale zatytułowanym: „Pieśni do Chrystusa Króla”⁵¹. Stanowi ona tłumaczenie średniowiecznej pieśni autorstwa św. Bernarda z Clairvaux (+ 1153) *Iesu, Rex admirabilis*, do której została ułożona muzyka w XVI wieku⁵². Teologia pieśni ukazuje niepojętą wielkość Chrystusa, Króla, nazwanego „najsławniejszym bohaterem”, „słodczą niezrównaną” i „pożądaną rozkoszą”. Adoracja Chrystusa – „serce przez Cię nawiedzone” – oświeca człowieka będącego

łem! 3. Idzie, idzie Król przemocny, / idzie Pan wielce wielmożny: / Ref.: Stańmy wszyscy pięknym kołem, / i uderzmy przed Nim czołem! / 4. Idzie, idzie Światłość wieczna, / idzie ku nam Moc przedwieczna: / Ref.: Stańmy wszyscy pięknym kołem, / i uderzmy przed Nim czołem! / 5. Idziesz, idziesz, miły Panie; / a gdzie Twój majestat stanie, / niechaj tam, stanąwszy kołem, / na wiek wieków bijem czołem (Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 349).

⁴⁹ Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 341–410.

⁵⁰ 1. Jezu, Królu najwdzięczniejszy, / bohaterze najsławniejszy, / Tyś jest słodczy niezrównana, / rozkosz duszy pożądana. / 2. Serce, przez Cię nawiedzone, / jest Twą prawdą oświecone; / gardzi odtąd świata czczością / i wskroś płonie Twą miłością. / 3 Jezu, naszych serc słodkości, / zdroju żywy, dusz światłości, / Tyś nad wszelkie pocieszenie / i nad wszelkie upragnienie. / 4. Niech Cię, Jezu, słowy głosim, / niech Cię w życiu naszym nosim, / niech nam serce od miłości /płonie tutaj i w wieczności (Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 451–452).

⁵¹ Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 445–458.

⁵² Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 445–458.

w mrokach grzechu, który odtąd zauważa nikczemność ziemskiego życia i zaczyna płonąć do Niego miłością: „gardzi odtąd świata czczością i wskroś płonie Twą miłością”. Motyw ten jest powtórzony w ostatniej zwrotce i wyraża pragnienie miłości do Jezusa – „naszych serc słodkości, źródłu żywy, dusz światłości” – na ziemi i w wieczności.

Pieśń *O Święta Uczto!*⁵³ powstała w drugiej połowie XIX wieku, a jej autorką jest klauzurowa siostra Anuncjata Natalia Łada FNS⁵⁴. Głębokie ożywienie kultu eucharystycznego w tym czasie, przyczyniło się do powstania wielu dzieł o tej religijnej tematyce. Pieśń rozpoczęta inwokacją „O Święta Uczto” zawiera w sobie proste i zarazem bogate treści teologiczne odnoszące się do Najświętszej Eucharystii – Ciała i Krwi Chrystusa. Autorka nawiązuje do średniowiecznego hymnu św. Tomasza z Akwinu *Adorate devote*⁵⁵, gdzie w siódmej zwrotce Doktor Anielski stwierdza: *Iesu, quem vealtum nunc aspicio* (*Pod zasłona teraz Jezu widzę Cię*). Siostra Anuncjata natomiast ukazuje obecność Chrystusa w Eucharystii odkrytego i ofiarującego się wiernym: *Ten, który w wiecznym niebios zachwycie / już bez za-*

⁵³ 1. O święta Uczto! Tu swoim Ciałem / karmi nas Chrystus, napawa Krwią. / W sercu człowieka biednym i małym / jasności Bóstwa ukryte są. / Skąd nam to szczęście niewysłowione, / że Bóg pokarmem naszym się stał, / że Jego serce z naszym złączone, / że na tej ziemi niebo nam dał? / Ref.: Anielski Chlebie, witamy Ciebie! / wieczny i żywy! Tyś Bóg prawdziwy! / Tobie dzięki, miłość, cześć. / 2. Chóry anielskie, przyjdźcie z Syjonu, / z nami dziękczynny zanucić śpiew, / na ziemi u stóp Jezusa tronu / za Jego Ciało, za Boską Krew! / Ten, który w wiecznym niebios zachwycie / już bez zasłony daje się wam, / w nas także Boskie zasilą życie, / Chlebem na ziemi staje się nam. / Ref. (Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 370–371).

⁵⁴ Wiele obecnych i używanych w Kościele w Polsce pieśni powstało w środowiskach zakonnych. Jednak przez lata tożsamość ich twórców była nieznana i w związku z tym ich dzieła – dedykowane Bogu – najczęściej pozostawały anonimowe. Jednym ze środowisk, w którym powstały znane do dziś pieśni kościelne, jest zakon Klarysek od Wieczystej Adoracji, dawniej Franciszkanek od Najświętszego Sakramentu. Pośród nich szczególnie miejsce zajmuje s. Anuncjata Natalia Łada (†1897), której zawdzięczamy powstanie tekstów m. in. takich pieśni, jak: *Kochajmy Pana, bo Serce Jego, Nazareński śliczny kwiecie, Jezusa ukrytego, O jak są miłe Twe Przybytki, Miłosierdzia Jezu mój, O miłosierdzia, miłosierdzia Pani!, Przyjdźcie do mnie wszyscy, O święta Uczto, Jezu! Ty każesz weselić się, O Krwi najdroższa!, Pieśnią wesela witamy, Duszo moja, O Józefie ukochany!*. Jej pieśni zostały zawarte pierwotnie w *Śpiewniczku eucharystycznym*, wydanym w Krakowie w 1886 r. (Zob. Wojciech Kałamarz, „Nieznana autorka tekstów popularnych pieśni kościelnych – s. Anuncjata Natalia Łada FNS,” *Musica Ecclesiastica* 12 (2017): 114, 121.

⁵⁵ Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 406, 725.

słony daje się wam. Pieśń o „świętej Uczcie” jest doskonałym komentarzem teologicznym do słów Chrystusa wypowiedzianych podczas „Mowy Eucharystycznej”: „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew, ma życie wieczne, a Ja go wskreszę w dniu ostatecznym. Ciało moje jest prawdziwym pokarmem, a Krew moja jest prawdziwym napojem. Kto spożywa moje Ciało i Krew moją pije, trwa we Mnie, a Ja w nim” (J 6, 54–56).

*Pobłogosław lud Twój*⁵⁶ to pieśń, która w prostych i rymowanych słowach wyraża tajemnicę Boga po trzykroć „Świętego” (por. Ps 99; Iz 6, 3; Ez 3, 12; Ap 4, 8) obecnego w Eucharystii. Niepojętego Boga wzywa lud „zebrzący wsparcia” i dziękuje Mu za łaski zsyłane z „każdej strony”. Trudno pojąć ludzkim rozumem to, co dokonuje się podczas konsekracji i żaden człowiek nie jest w stanie tej tajemnicy do końca zgłębić („Ciebie pojąć nikt nie może”), natomiast wie, że dzięki Niemu żyje: „a przez Ciebie każdy żyje”.

Następny przykład staropolskiej pieśni do Najświętszego Sakramentu *W Sakramencie utajony*⁵⁷ ukazuje teologiczne bogactwo chwały oddawanej Zbawicielowi obecnemu w sakramencie ołtarza. Pragnieniem wiernych jest wychwalanie „przez nabożne śpiewanie” Chrystusa zrodzonego z Najświętszej Maryi Panny. W drugiej zwrotce ukorzony przed niezmiernym majestatem Boga wierny lud błaga Go o błogosławieństwo, a ufając Miłosiernemu Jezusowi prosi o wieczne zbawienie. Dzięki łasce ustanowienia „dla nas w swej miłości” Najświętszego Sakramentu wierni pragną sławić Obecnego Boga na ziemi, mając jednocześnie nadzieję na kontynuację tej chwały w niebie: „a po śmierci z Twej dobroci / niech nas niebo nie minie”.

⁵⁶ 1. Pobłogosław lud Twój, Panie, / co się u nóg Twoich ściele; / przyjmij dzięki, / słysz wołanie, / obecny w ludzkim ciele. / 2. Za łaski dzięki czynimy, / które zlewasz w każdej stronie, / I wsparcia Twego zebrzemy / teraz i w śmierci zgonie. / 3. Święty, Święty, Święty Boże, / którego ołtarz ten kryje, / Ciebie nikt pojąć nie może, / a przez Cię każdy żyje (Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 383).

⁵⁷ W Sakramencie utajony / Zbawicielu, nasz Panie! / Z Panny czystej narodzony, / duszy naszej kochanie: / bądźże od nas pochwalony / przez nabożne śpiewanie. / 2. W majestacie swym niezmierny, / Tobie my się kłaniamy; / pobłogosław lud Twój wierny, / pokornie Cię błagamy; / zbaw nas, Jezu Miłosierny, / jako w Tobie ufamy. 3. Chwała Tobie w tej świętości / na wiek wieków niech słynie; / Tyś ją dla nas w swej miłości / ustanowił jedynie; / a po śmierci z Twej dobroci / niech nas niebo nie minie (Zob. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, 402).

Ostatni przykład pieśni do Najświętszego Sakramentu *Witaj, Boże utajony*⁵⁸ stanowi czterozwrotkowy rymowany tekst zawierający gloryfikację Chrystusa „utajonego... pod przymiotami chleba” i obecnego w „świętym Sakramencie”. Autor pieśni w drugiej strofie nawiązuje bezpośrednio do słów Chrystusa zawartych w Ewangelii św. Mateusza: „Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a Ja was pokrzepię” (Mt 11,28). Lud Boży po przyjęciu Najświętszego Sakramentu uwielbia Boga, wynagradzając również nieprawość tych, którzy niegodnie Go przyjmują: „nagradzając te zelżenia, / które niegodni sprawują, / gdy Cię w grzechu przyjmują”. Autor podkreśla dogmatyczne prawdy o godności i należyтым usposobieniu w przyjmowaniu Chrystusa w Komunii Świętej pod postacią chleba. Ostatnia zwrotka zawiera dziękczynienie za niepojęty dar obecności Boga w „znaku chleba” i jednocześnie wyraża prośbę wiernych skierowaną do Stwórcy o wieczne zbawienie: „[...] o Boże, [...] / daj nam dostać się do nieba, / byśmy na twarz Twą patrzyli, / Ciebie wiecznie chwalili”.

ZAKOŃCZENIE

Śpiewy do Najświętszego Sakramentu odnoszą się do największej tajemnicy wiary chrześcijan – realnej przemiany chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa podczas Eucharystii. Przedłużeniem transsubstancjacji jest adoracja Najświętszego Sakramentu. Prawda ta została podkreślona w Instrukcji *Redemptionis Sacramentum* (nr 129)⁵⁹.

⁵⁸ 1. Witaj, Boże utajony, Zbawicielu nasz drogi, / Tobie pokłon oddajemy, zgromadzeni w Twe progi; / Chryste Jezu, w tym kościele / lud Twój do stóp Twych się ściele. / Z serca wołając do Ciebie: / Ratujże nas w potrzebie. / 2. Tyś pod przymiotami chleba ukrył siebie całego, / byś tym świętym Sakramentem mógł nasycić każdego, / na ołtarzu przemieszkujesz, / swe nam Ciało ofiarujesz, / wzywasz: „Pójdźcie obciążeni, / będziecie posileni”. / 3. Ciebie tedy uwielbiamy w Najświętszym Sakramencie, / kiedy w życiu nas posilas i w ostatnim momencie; / dajemy Ci pokłon pienia, / nagradzając te zelżenia, / które niegodni sprawują, / gdy Cię w grzechu przyjmują. / 4. Niech Ci w wieki nieskończone będzie chwała, o Boże, / daru Twego tak wielkiego rozum pojąć nie może: / my Cię czcimy w znaku chleba, / daj nam dostać się do nieba, / byśmy na twarz Twą patrzyli, / Ciebie wiecznie chwalili (<https://akompaniament.upjp2.edu.pl/do-najswietszego-sakramentu>). Dostęp 3.06.2024 r.).

⁵⁹ „Sprawowanie Eucharystii w ofierze Mszy świętej jest źródłem i celem kultu,

Z Eucharystią związane są różne formy kultu praktykowane w Kościele, do których należą: udzielanie Komunii poza Mszą św., wystawienie i adoracja Najświętszego Sakramentu, procesje eucharystyczne, czy kongresy eucharystyczne⁶⁰. Różnym formom adoracji Najświętszego Sakramentu towarzyszą śpiewy, które są modlitwą Kościoła, jak również stanowią bogactwo formy i treści zakorzenione w polskiej tradycji i historii. Teologiczny wymiar pieśni do adorowanego Chrystusa sięga do źródła łask – Eucharystii⁶¹, dotyka ludzkiej egzystencji, często naznaczonej *mysterium iniquitatis* i grzechem, by ostatecznie wyrazić cel życia człowieka i jego przeznaczenie – nieustanna adoracja Baranka w niebie (por. Ap 19,1–10; 21,1–27; 22,1–21).

BIBLIOGRAFIA

- Bochyński, Mieczysław. „Zasób sekwencji mszału z Kraśnika z przełomu XIV/XV i XV/XVI wieku.” *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 47 (1983): 175–238.
- Breviarium Fidei, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa. Poznań: Wydawnictwo św. Wojciecha, 2007.
- Gagliardi, Mauro. *Wprowadzenie do tajemnicy Eucharystii. Doktryna, liturgia, pobożność*, tłum. W. Szymona. Kraków: Wydawnictwo Ikona, 2017.
- Giraud, Cesare. *Traktat o Eucharystii. Wprowadzenie w misterium*, tłum. W. Szymona. Kraków: Wydawnictwo M, 2019.
- Hochleitner, Janusz. „Boże Ciało w tradycji i zwyczajach ludowych (na przykładzie diecezji warmińskiej w okresie potrydenckim).” *Studia Elbląskie* 5 (2003): 77–92.

jaki się jej oddaje poza Mszą. Święte postacie przechowuje się przede wszystkim w tym celu, aby wierni, którzy nie mogą brać udziału we Mszy świętej, zwłaszcza chorzy i starsi, jednoczyli się przez Komunię sakramentalną z Chrystusem i Jego Ofiarą, którą składa się we Mszy świętej [...]”. Ponadto owo przechowywanie pozwala również na praktykę adoracji tego Wielkiego Sakramentu oraz oddawania mu tej czci, która jest należna samemu Bogu” (https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kkultu/redemptionis_sacramentum_25032004.html nr 129. Dostęp 05. 06. 2024 r.).

⁶⁰ Zob. Dariusz Kwiatkowski, „Teologia obrzędu wystawienia i adoracji Najświętszego Sakramentu,” *Studia Gdańskie*, 40 (2007): 60.

⁶¹ „Eucharystia jest nieocenionym skarbem: nie tylko jej sprawowanie, lecz także jej adoracja poza Mszą św. pozwala zaczerpnąć z samego źródła łaski” (Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*. *O Eucharystii w życiu Kościoła* (Kraków: Wydawnictwo M, 2003), n. 25.

- Jan Paweł II. *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”. O Eucharystii w życiu Kościoła*. Kraków: Wydawnictwo M, 2003.
- Jungmann, Josef Andreas. *Missarum Sollemnia. Origini, liturgia, storia e teologia della Messa romana*, tłum. Benedettine del Monastero di S. Paolo in Sorrento. Milano: Ancora, ²2004.
- Kałamorz, Wojciech. „Nieznana autorka tekstów popularnych pieśni kościelnych – s. Anuncjata Natalia Łada FNS.” *Musica Ecclesiastica* 12 (2017): 113–122.
- Katechizm Kościoła Katolickiego. Poznań: Pallottinum, ²2002.
- Kwiatkowski, Dariusz. „Teologia obrzędu wystawienia i adoracji Najświętszego Sakramentu.” *Studia Gdańskie*, 40 (2007): 59–71.
- Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice: Księgarnia św. Jacka ²2020.
- Ławik, Dariusz. „Wpływ koncepcji obecności Jezusa w Eucharystii na kształtowanie się nauki reformatorów o Wieczery Pańskiej.” *Studia Gdańskie* 44 (2019): 131–143.
- Mazurkiewicz, Roman. „Do genezy hymnu Jana Kochanowskiego *Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary...*” *Ruch Literacki* 4/5 (1990): 293–308.
- Mitchell, Nathan. Bux, Nicola. „Il culto eucaristico.” W *Scienza Liturgica. Manuale di Liturgia*, t. 3: *L'Eucaristia*, red. A. J. Chupungco, 278–299. Casale Monferrato: Piemme, ²1999.
- Nowak, Władysław. „Odnowa kultu eucharystycznego w Kościele a sanktuaria eucharystyczne na Warmii przed Soborem Trydenckim.” *Liturgia Sacra* 12/1 (2011): 25–36.
- Paschasio Radberto. „De corpore et sanguine Domini.” Wyd. B. Paulus. W *Corpus Christianorum: Continuatio Mediaevalis* 16. Turnhout: Brepols, 1969.
- Pawlak, Ireneusz. *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Lublin: Polihymnia, 2000.
- Ratramn. „De corpore et sanguine Domini.” W Ratramnus, *De corpore et sanguine Domini. Texte établi d'après les manuscrits et notice bibliographique*, red. J. N. Bakhuizen van den Brink, 97–101. Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1954.
- Siedlecki, Jan. *Śpiewnik kościelny*. Kraków: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, ⁴¹2021.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*” (nr 47). W *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Wiśniewski, Piotr. „Sekwencje mszalne – jedna z klasycznych form śpiewów postgregoriańskich.” *Teologia i Człowiek* 20 (2012): 141–153.
- Zalewski, Witold. „Polska twórczość organowa zainspirowana pieśnią kościelną w liturgii Kościoła rzymskokatolickiego, cz. I.” *Pro Musica Sacra* 12 (2014): 169–199.
- <https://akompaniament.upjp2.edu.pl/do-najswietszego-sakramentu>. Dostęp 03.06.2024 r.
- <https://akompaniament.upjp2.edu.pl/do-najswietszego-sakramentu>. Dostęp 05.06.2024 r.
- https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kkultu/redemptionis_sacramentum_25032004.html. Dostęp 05.06.2024 r.